

T. C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
MALİYE BÖLÜMÜ

**KURUMLAR VERGİSİNDE YER ALAN
İSTİSNA VE MUAFİYET HÜKÜMLERİNİN
SERMAYE BİRİKİMİNİ VE
ŞİRKETLEŞMEYİ TEŞVİK EDİCİ YÖNÜ**
(İZMİR İLİ İÇİN UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA)

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA PROJESİ
SONUÇ RAPORU

PROJE NO'SU : 0906 - 90 - 02 - 03

İZMİR - 1992

İÇİNDEKİLER

PROJEDE YER ALAN ÖĞRETİM ELEMANLARI.....	3
TAKDİM.....	4
GİRİŞ.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİNE TEORİK VE TEKNİK YAKLAŞIMLAR

I - KURUMLAR VERGİSİNİN YERİ VE ÖNEMİ.....	7
II - KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU.....	8
III- KURUMLAR VERGİSİNDE MÜKELLEF VE MÜKELLEFİYET	8
IV - KURUMLAR VERGİSİNDE İSTİSNA VE MUAFİYET.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİNİN KURUMLAŞMAYI VE SERMAYE BİRİKİMİNİ TEŞVİK EDİCİ YÖNÜ VE ANKET DEĞERLENDİRMESİ

I - KURUMLAR VERGİSİNDE YERALAN İSTİSNA VE MUAFİYET HÜKÜMLERİNİN SERMAYE HAREKETLERİNİ VE ŞİRKETLEŞMEYİ TEŞVİK EDİCİ YÖNÜ.....	14
II - ANKET FORMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	15
SONUÇ.....	21
EK.....	23

PROJE' DE GÖREV ALAN ÖĞRETİM ELAMANLARI

- Prof. Dr. Fevzi DEVRİM : Dokuz Eylül Üniversitesi İ. İ. B. F.
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi
- Araş. Gör. Mustafa SAKAL : Dokuz Eylül Üniversitesi İ. İ. B. F.
Maliye Bölümü Araştırma Görevlisi
- Araş. Gör. Metin MERİÇ : Dokuz Eylül Üniversitesi İ. İ. B. F.
Maliye Bölümü Araştırma Görevlisi
- Araş.Gör.A.Burçin YERELİ : Dokuz Eylül Üniversitesi İ. İ. B. F.
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi)

TAKDİM

Maliye ilmi, bugünkü devlet anlayışına gelinceye kadar, mali olayları klasik devlet görüşü içinde, daha çok da hukuki açıdan ve ekonomik yönünü de dikkate alarak incelemiştir. Kamu ihtiyaçlarının gelişimi sonunda, devletin gerçekleştirmek zorunda olduğu hizmetlerin devamlı artışı ve buna bağlı olarak gerekli finansman sağlanması gittikçe artan bir şekilde önem kazanmıştır. Çünkü, devlet tarafsız olmaktan çıkmış, klasik görevler yanında sosyo-ekonomik amaçların gerçekleştirilmesi bakımından; gerek kamu hizmetlerinin ve gerektirdiği giderlerin plânlanması ve gerekse kamu gelirlerinin kaynaklarının belirlenmesi ve bu kaynakların amaçlar doğrultusunda etkin bir şekilde değerlendirilmesi çabası ve bu yöndeki uygulamalar konunun önemini daha da arttırmıştır.

Böylece çağdaş devlet anlayışı devletlerin artan ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını karşılamak amacıyla devletlerin daha fazla gelir sağlama ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle günümüzde vergilerin önemi daha da artmıştır. Bunun sonucunda, devletler yeni vergi türleri ortaya çıkarmışlardır. Kurumlar vergisi de , devletin bu şekilde ortaya çıkardığı bir vergi türüdür.

Devlet bu şekilde bir yandan gelirini arttırmak için yeni vergi türleri ortaya koyarken, diğer yandan istisna ve muafiyet uygulamaları ile sözkonusu gelirlerinde kısa dönemde azalma meydana getirmektedir. "Muafiyet", vergi kanunlarının hükümlerine göre, mükellef olması gereken bazı kişiler ve kişi gruplarının bu kanunlarla vergi dışı bırakılmasıdır. "İstisna" ise, vergi kanunlarına göre vergilendirilmesi gereken vergi konularının aynı kanunlar uyarınca vergilendirilememesidir. Kurumlar Vergisi Kanunumuzda da "istisna ve muafiyet" hükümlerine geniş bir şekilde yer verilmiştir.

Türkiye' de kurumlar vergisine geçildiği 1950 yılından bu yana vergi kanunlarına çeşitli amaçlar ile giren bu istisna ve muafiyetlerin, özellikle 1980 yılından sonra İzmir ili' nde sermaye hareketlerini ve şirketleşmeyi ne ölçüde teşvik ettiğini tesbit etmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışma sonunda bu istisna ve muafiyetlerinin kullanımını ve uygulama sonuçlarını gösterebilmek amacıyla hazırlanmış

olan anket formu İzmir ili içindeki özel sektör firmalarının görüşlerini ve düşüncelerini almak amacıyla 100 firmaya gönderilmiş ancak, 60 firmadan cevap alınabilmiştir. Bu anket formunun bir örneği çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Ülkemizde bu tür araştırmaların henüz yeterince anlaşılamaması nedeniyle çalışmamıza yeterli ilgi ve destek sağlanamamıştır. Bu nedenle çalışmanın önceden planlanan sürede, kapsamda ve etkinlikte gerçekleştirilebilmesi mümkün olamamıştır. Yine de proje büyük gayretlerle çalışılarak tamamlanabilmiştir.

Projede gerçekleştirilen çalışmanın ilgililere yararlı olması dileklerimle üniversitemiz Araştırma Fon Yönetim Kurulu'na, çalışmaya fazla önem vermemiş de olsa, İzmir ilindeki özel sektör firmalarına, araştırma projesine aktif olarak katılan ve büyük bir fedakarlıkla çalışmalarını sürdüren proje elemanlarına teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Buca - İZMİR
Ekim - 1992

Prof.Dr. Fevzi DEVRİM
Proje Yöneticisi

GİRİŞ

"Kurumlar Vergisinde Yer Alan İstisna ve Muafiyet Hükümlerinin Sermaye Hareketlerini ve Şirketleşmeyi Teşvik Edici Yönü (İzmir İli İçin Uygulamalı Bir Çalışma)" başlıklı bu araştırma projesi .15.8.1990 tarih 4 sayılı Araştırma Fon Yönetim Kurulu toplantısında kabul edilmiştir.

Proje iki bölümden ve eklerden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, kurumlar vergisinin içeriği, konusu, mükellefleri ve mükellefiyet şekilleri ile istisna ve muafiyet hükümleri açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra kurumlar vergisi içerisinde yer alan istisna ve muafiyet hükümlerinin sermaye hareketlerini ve şirketleşmeyi teşvik edici yönü ortaya konulmuştur. Konu, anket çalışması ile çarpıcı bir şekilde incelenmektedir. Ekler kısmında ise, anket formu örneğine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİNE TEORİK VE TEKNİK YAKLAŞIMLAR

I - KURUMLAR VERGİSİN YERİ VE ÖNEMİ

Gelir üzerinden alınan vergiler içinde yapısal özellikleri yönetiminin kolaylığı sağladığı hasılat ve diğer benzeri faktörleri içeren kurumlar vergisi, sanayileşme ile birlikte anonim, limited gibi sermaye şirketleri ile komandit gibi karma nitelikteki şirketlerin önemi gittikçe artmaya başlamış tüzel kişiliği olan sözkonusu kurumlarda görülen bu hızlı gelişme eğilimi sonunda kurumlar vergisinin konulması düşünülmeye başlanmıştır. Çünkü kurumların gerek yapısal özellikleri ve ekonomik güçleri ve gerekse ortaklarından ayrı olarak vergi ödeme gücüne sahip olmaları, yapısal özellikle uygun olarak vergilemeye tabi tutulmaları düşüncesini ortaya çıkarması sonucunda, çeşitli ülkelerin vergi sistemleri içerisine girmeye başlamıştır.

Günümüzde ekonomik kalkınma politikalarıyla yakından ilgili olan kurumlar vergisinin öneminin hızla arttığı görülmektedir. Bunun yanında kurumlar vergisinin gerekliliği konusunda ayrı şekilde çeşitli tartışmalara yol açtığı da görülmektedir. Bu tartışmaların bazıları kurumlar vergisinin haksızlığını ortak koymaya çalışırken, bazıları da bu verginin haklılığı için farklı görüşler ileri sürmektedirler.

Kurumlar vergisi, ülkemizde 3.6.1949 tarih ve 5422 sayılı kanunla girmiş, 1950 yılından itibaren de uygulanmaya başlanmıştır. Çeşitli tarihlerde üzerinde değişiklikler yapılarak bugünkü durumuna gelmiştir. Bugün toplam vergi hasılatının % 15'ine yakın bir paya sahip olarak uygulanması yönündeki çabalar sonucunda her geçen gün uygulama alanının genişlediğini görüyoruz. Bu derece önemli bir vergi haline gelen kurumlar vergisinin üzerindeki tartışmalardan biri olan, sermaye hareketlerini ve kurumlaşmayı olumsuz etkilediği yolundaki görüşlerin, açıklığa kavuşturulması amacıyla bu proje ele alınmıştır. Belki çok sınırlı bir alanda yapılan bu çalışma, yine de, bu konudaki tartışmalara ışık tutacağına inanıyoruz.

II - KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU

Kurumlar vergisinin konusu, kurumların sağladığı gelirlerdir. Gelir vergisi kanununda yer alan gelir unsurlarından oluşur. Kurumlar vergisinin konusu gerçek kişiler tarafından elde edildiğinde gelir vergisi konusu olan kazanç ve iratların kurumlar tarafından elde edilmesidir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde "kurumların kazancı Gelir Vergisi konusuna giren gelir unsurlarından oluşur" demektedir. Bu nedenle, kurum kazancı, gelir vergisinin konusunu oluşturan gelir unsurlarından kazanç ve iratların safi tutarı üzerinden alınır. Ayrıca, kurumlar vergisine tabi bir kurum tarafından kazancın da sağlanmış olması gerekmektedir.

Kurumlar vergisinin gayrişahsi, objektif ve tek oranlı bir vergi olması sebebiyle de gelir vergisinde görülen çeşitli götürü usuller ve vergi matrahının tesbitinde çeşitli indirimler kurumlar vergisinde yer almamıştır. Sadece, belirli istisna ve muafiyet hükümleri belirlenmiştir.

III- KURUMLAR VERGİSİNDE MÜKELLEF VE MÜKELLEFİYET

Gelir vergisinden ayrı bağımsız bir vergi olarak uygulanan kurumlar vergisi, esas itibariyle bir sermaye şirketi vergisidir. Ancak, kısmen benzer iktisadi faaliyette bulunan çeşitli kuruluşlar, farklı vergilemeye tabi tutularak rekabet eşitliğini bozmamak, kısmen de devlete ek gelir sağlayabilmek amacıyla, sermaye şirketi niteliğinde olmamasına karşılık başka bazı kurumlarında kurumlar vergisi içine alındığı görülmektedir.

Kurumlar vergisi mükellefleri kanunda teker teker sayılarak, kesinlik kazandırılmıştır. Kanunda, kurumlar vergisi mükellefleri aşağıdaki beş grupta toplanmıştır.

- Sermaye Şirketleri,
- Kooperatifler,
- İktisadi Kamu Müesseseleri,
- Dernek ve Vakıflara Ait İktisadi İşletmeler,
- İş Ortaklıkları

Projemiz içinde yer alan anket çalışmamızda da, yukarıda sayılan mükellefler ele alınmaya çalışılmıştır.

Kurumlar vergisinde mükellefiyet çeşitleri "tam" ve "dar" mükellefiyet olarak ele alınmıştır. Bu ayırimda kanuni merkez ile iş merkezinin bulunduğu yer gözönüne alınmaktadır. Kanuni iş merkezinin hangi anlamda değerlendirileceği Kurumlar Vergisi Kanununun 10. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, kanunun merkez, vergiye tabi kurumların esas sözleşmelerinde veya ilgili yasal düzenlemelerinde gösterilen merkezidir. İş merkezi ise, kurumların iş bakımından işlemlerinin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezi ifade etmektedir. Bu ifadeye göre;

- Kanuni merkezi Türkiye' de olanlar,
- İş merkezi Türkiye' de olanlar,
- Kanuni ve iş merkezi Türkiye' de olanlar,

tam ve dar mükellef olacaktır. Bunlar dışında kalan kurumlar ise dar mükellefiyet şekline uyacaktır. Anket çalışmamıza katılan mükelleflerin hepsinin tam mükellef kapsamında olduğu görülmektedir.

IV- KURUMLAR VERGİSİNDE İSTİSNA VE MUAFİYET

Kurumlar vergisinde de diğer vergilerde olduğu gibi gelir yönü yanında, ekonomik kalkınma ve ekonomide düzenleme yapmak gibi etkileri de bulunmaktadır. Vergi oranları, istisna ve muafiyetler, indirimler ve diğer vergi teşvik uygulamalarıyla da kurumların vergi yükleri etkilenebilmektedir. Bu nedenle kurumlar vergisinde de iktisadi, idari, sosyal ve kültürel nedenlerle çeşitli istisna ve muafiyetlere yer verilmiştir. Bu istisna ve muafiyetler kurumlar vergisi kanununun 7 ve 8. maddelerinde belirtilmiştir.

Projemizin sermaye birikimini ve şirketleşmeyi ele alması nedeniyle muafiyet hükümleri incelenmemiş daha çok istisnalar üzerinde durulmuştur. Aşağıda kısaca açıklayıcı bilgi mahiyetinde olmak üzere kurumlar vergisi içinde yer alan ve anketimizin konusunu teşkil eden istisna hükümleri incelenmiştir.

A - Dar Mükellefiyete Tabi Kurumların Döviz Kazandırıcı İşlemleri ile İlgili İstisna

4.12.1985 tarih ve 3239 sayılı kanunla uygulamaya konulmuş olan bu istisna, esas itibariyle Türkiye'de elde ettikleri kazançlar nedeniyle dar mükellefiyet olarak kurumlar vergisine tabi mükelleflerin yurt dışına elde ettikleri kazançların Türkiye'ye getirilmesi halinde, vergi uygulanmaması suretiyle bir taraftan ortaya çıkabilecek idari sorunlara yol açmamak bakımından yararlı bir nitelik taşımaktadır.

İstisna, Türkiye'ye döviz olarak getirilmesinin belgelendirilmesi şartıyla, Türkiye'de işyeri olan veya daimi temsilci bulunduran dar mükellefiyete tabi kurumların yurtdışı faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar için uygulanmaktadır.

B - Yurtdışı Onarma İşleriyle Teknik Hizmetlerden Sağlanan Kazançlar ile İlgili İstisna

Kurumlar vergisi kanununun 8. maddesinin 4. bendinde kambiyo mevzuatı gereğince Türkiye'ye getirildiğinin belgelenmesi kaydıyla yurtdışında yapılan inşaat, onarma ve montaj işleri ile teknik hizmetlerden sağlanan kazançlar, kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Bu istisna Türk müteahhitlerinin yurtdışındaki ihalelere katılarak ülkeye döviz getirmelerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

C - Sanayi Ürünü İhraç İstisnası

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 8. maddesinin 3482 sayılı kanunla değişik 6.bendinde sanayi ürünü ihraç eden ve yıllık ihracat tutarı 1 milyon ABD \$ veya muadili yabancı para karşılığı Türk Lirasını aşan imalatçı kurumların bu ihracattan sağladıkları hasılatın % 20'si kurum kazancından indirilebilmektedir. Bu istisna hasılatı tanıyan bir istisnadır. Dolayısıyla hasılatın elde edildiği yılda uygulanır.

Bu istisnanın amacı, sanayi ürünü imal eden ve bu imalatını ihraç eden kurumların teşvik edilmesidir. Ayrıca ihracatın artırılması ve ihracat içerisinde sanayi ürünü payının artırılması ve kurumların bu yöndeki çabalarının vergi yoluyla teşvik edilmesi amacını taşıyan bir istisnadır.

D - Yaş Meyve, Sebze, Kesme Çiçek, Süs Bitkileri ile Bunların Tohum ve Fideleri ve Su Ürünleri İhraç İstisnası

Sanayi ürünlerinin ihracını teşvik eden istisnada olduğu gibi, zirai üretimi teşvik etmek ve bazı zirai ürünlere ilişkin ihracat potansiyelini değerlendirmek ve bu şekilde döviz girdisini artırmaya yönelik bir istisna uygulamasıdır.

Kurumlar vergisi kanununun 8. maddesi 7. bendinde yaş meyve, sebze, kesme çiçek, süs bitkileri ile bunların tohum ve fideleri ile su ürünlerini ihraç eden ve yıllık ihracat tutarı 250 bin ABD \$ veya muadili yabancı para karşılığı Türk Lirasını aşan kurumların bu ihracattan sağladıkları hasılatın % 20'si kurum kazancından indirilebilmektedir.

E - Dış Navlun Hasılatı İstisnası

Kurumlar vergisi kanununun 8. maddesinin 8. bendinde kambiyo mevzuatı gereğince Türkiye'ye döviz olarak getirildiğinin belgelendirilmesi şartıyla dış navlun hasılatının % 20'sinin kurum kazancından indirilebileceği hükme bağlanmıştır.

Dış navlun kavramı taşıma faaliyetlerini açıklamaktadır. Yabancı ülkelere yapılan taşamalarda faaliyetin bir bölümünün Türkiye hudutları içerisinde yer almasının önemi yoktur. Başka bir deyişle taşıma bedelinin tamamı dış navlun hasılatı olarak kabul edilecektir.

F - Yatırım İndirimi İstisnası

Kurumlar vergisinin 8. maddesinin 9. bendinde yatırım indiriminden yararlanacak kurum kazançları belirlenmiştir. Buna göre, yapılan yatırımın en az 250.000.000 TL zirai yatırımlarda 100.000.000 TL olması gerekmektedir. Bu istisnadan sermaye şirketleri ile kooperatifler yararlanabilmektedir. Bu istisna, kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörler ile kalkınmada öncelikli bölgelerde yapılan yatırımlar dolayısıyla sermaye şirketleri ile kooperatiflerin bu yatırımları için yatırım için yatırım indirimi oranı % 60 olarak belirlenmiştir. Bakanlar Kurulu, kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıyan sektörlerde kalkınmada öncelikli bölgelerde yapılan yatırımlar için indirim oranını % 100'e kadar artırmaya yetkilidir.

G - Turizm Kazançlarıyla İlgili İstisna

Kurumlar vergisi kanununun 8. maddesi 10. bendinde turizm işletmelerini teşvik etmek amacıyla istisna hükmü yer almaktadır. Söz konusu kanun "turizm müessesesi belgesi veya seyahat acentesi belgesi alan kurumların döviz olarak elde ettikleri hasılatın, dövizlerin yetkili bankalara bozdurulduğunun belgelendirilmesi kaydıyla % 20'si kurum kazancından indirilir" denilmektedir.

Bu istisna turizm kuruluşlarının döviz gelirleriyle ilgili olarak tanınmıştır. Bir taraftan turizme verilen önemin artırılması, diğer taraftan bu şekilde döviz girdisinin artırılmasının teşvik edilmesine yöneliktir.

H - Okul, Kreş, Spor Tesisleri ile Yurt ve Sağlık Tesislerinden Kazanç İstisnası

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 8. maddesinin 15. bendinde okul, kreş, spor tesisiyle yurt ve sağlık tesislerinin işletilmesinden sağlanan kazançlara yönelik olarak istisna hükmü uygulanır. Bu madde hükmüne göre; okul, kreş, spor tesisleri ile 50 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 35 yatak) kapasitesinden az olmamak üzere yurt ve sağlık tesislerinin işletilmesinden elde edilen kazançlar bu işletmelerin faaliyete geçtiği tarihten itibaren 5 yıl süre ile (kalkınmakta öncelikli yörelerde 10 yıl) istisna tutulmuştur.

Bu istisnanın girdiği alanlarda hizmet üretimini özendirmek ve bu suretle duyulan ihtiyacı karşılamak amacıyla istisnanın önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır.

I - Geçmiş Yıl Zararlarının Kurum Kazancından İndirilmesi

Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla kurumlar vergisi kanununa göre devir işlemlerinde feshedilen kurumun devir öncesi son bilançosunda görülen zararlar devir alan kurum tarafından beyan edilen kurum kazancından indirilebilmektedir. Söz konusu devir işleminin kurumlar vergisi kanununun devir ile ilgili 37. maddesi çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmekte olup, feshedilen kurumun devir öncesi son bilançosunda görülen zararlar devir eden kurum tarafından 5 yıl içinde kurum kazancından indirilebilmektedir.

J - Finansman Fonu

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun mükerrer 8. maddesinde düzenlenmiş bir vergi erteleme müessesesidir. Finansman Fonu'ndan yalnızca sermaye şirketleri ve kooperatifler, yatırım indiriminden yararlanması kabul edilmiş bulunan yatırımlar için ve yatırım indirimi belgesinde öngörülen süre ile sınırlı kalmak şartıyla yararlanılabilir. Ayrılacak finansman fonunun kurumlar vergisi matrahının % 25'ini ve yapılacak yatırım tutarını geçmemesi gerekmektedir. Ayrıca finansman fonunun T.C. Merkez Bankası'nda açılacak her an paraya çevrilebilir devlet tahvili hesabına yatırılması zorunluluğu da bulunmaktadır. Bu işlemin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği tarihe kadar yapılması gerekmektedir. Yine açılacak olan bu hesaptan para çekilişleri DPT 'nce düzenlenecek çekiş belgelerine dayanılarak yapılır ve yıl içinde fiilen yapılan yatırım tutarını aşamaz. Bir önceki safi kurum kazancından finansman fonu olarak ayrılan meblağ, hesap döneminin sonunda safi kurum kazancına eklenir.

Özellikle kurumların kredi sağlanması dolayısıyla katlandıkları külfet ve masraflardan hareket etmek suretiyle yatırımların teşvik edilmesi amaçlanmış bir ek teşvik uygulamasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİNİN KURUMLAŞMAYI VE SERMAYE BİRİKİMİNİ TEŞVİK EDİCİ YÖNÜ VE ANKET DEĞERLENDİRMESİ

I - KURUMLAR VERGİSİNDE YER ALAN İSTİSNA VE MUA- FİYET HÜKÜMLERİNİN SERMAYE HAREKETLERİNİ VE ŞİR- KET-LEŞMEYİ TEŞVİK EDİCİ YÖNÜ

Gerçek veya tüzel kişi olsun ekonomik birimlerin devlete vergi adı altında ödedikleri paralar, sözkonusu ekonomik birimlerin harcama kapasitelerini azaltacaktır. Harcama kapasiteleri azalan bireyler üzerlerinde hissettikleri vergi baskısı nedeniyle ya harcama, tasarruf ve yatırım kararlarını değiştirecek veya kanunların ve ekonomik kuralların elverdiği ölçüde bu yükü başkalarına aktarmaya çalışacaktır.

Kurumlar vergisinin ödenmesi de aynı şekilde kurum kazançlarını azaltıcı bir etki meydana getirmektedir. Dolayısıyla kurumların vergi nedeniyle işletme politikalarında değişimler görülmektedir. Bu değişimin sermaye birikimini ve şirketleşmeyi teşvik edici yönde olması için de bu istisna ve muafiyet hükümlerinin düzenlendiğini görüyoruz.

Bu istisna ve muafiyetler kurumların yatırım kararlarında söz sahibi olan yöneticiler tarafından değerlendirilmektedir. Vergi karşısında yer alan istisna ve muafiyet hükümlerinin, yöneticilerin yatırım kararlarında sermayenin getiri oranına, nakdi sermayenin bulunabilirliğine ve kaynaklarına, zararların mahsup edilip edilmeyeceğine göre etkili olacaktır.

Yatırım kararını verecek olan yönetici öncelikle ödemekten çekindiği kurumlar vergisinde, yeralan istisna ve muafiyet hükümlerinin (çalışmamızda özel sektör kurumları ele alındığı için sadece istisna hükümleri incelenmiştir) işletmeye kazandıracığı faydayı gözönüne alacaktır. Böylece yüksek bir oran gibi görünen verginin, eğer istisna hükümlerinden faydalanabiliyorsa hiç te öyle olmadığını görecektir.

Devletin istisnaları düzenlerken düşündüğü bazı ekonomik ve sosyal faaliyetlerin desteklenmesi fikrine karşı, bu istisnaların şirketlerin gelişme hareketlerini engellediği fikrinin, kurumlar vergisinin oranı yüksek tutulduğu halde bu vergiye tabi

işletmelerin sayısının sürekli olarak artmaya devam etmesi ile geçerliliğini yitirdiğini söyleyebiliriz. Bu sayının artmasında en önemli olayın, kurumlar vergisi içerisinde yer alan istisna hükümleridir. Böylece, devlet verginin gelir getirici yönü yanında, bu hükümler ile ülkemizde şirketleşmenin artması için, bu gelirden vazgeçebilmektedir.

II- ANKET FORMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk mali sisteminde, mevzuatla ilgili uygulamalar, vergi kanunlarında yapılan değişiklikler, iş alemini yakından ilgilendirmekte, alınan yeni karar veya çıkarılan kanunlar, özel kesimin faaliyetlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kurumlar vergisinde uygulanan istisnalarda aynı etkileri yapan önemli konulardan biridir.

İstisnalarla ilgili olarak yaptığımız anket çalışmamızda kurumlar vergisinde yer alan istisna hükümlerinin hepsi de alınarak bu konudaki tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır. Bunun için 82 adet bir anket için çok geniş olan soru hazırlanmıştır. Anket uygulamasında şirketlerin ana faaliyet konuları, piyasadaki ana faaliyet konuları, piyasadaki durumlarına göre ele alınmıştır. Ayrıca, sermaye şirketi olmaları gözününde tutulmuştur.

Ege Bölgesi Sanayi Odası'ndan tesbit edilen 100 şirkete uygulanan anket üzerinde 60 kuruluşumuzdan cevap alınmıştır. Böylece ankete iştirak oranı % 60 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam araştırma projesinin başarısı bakımından eleştirelebilecek bir husus olarak değerlendirilebilir. Ancak yine de İzmir ve civarındaki şirketlerin yapıları ve faydalandıkları istisna muafiyet hükümlerinin yatırım kararları üzerindeki etkisinin belirlenmesine imkan vereceğini ifade edilebilir. Ankete katılan firmaların sayısının düşüklüğü aslında üzücü bir tablo sergilemektedir. Diğer yandan ankete katılan firmaların bir kısmı da anketteki bazı soruları cevaplamaktan çekinmişlerdir.

Aslında üniversiteler toplum hayatında karşılaşılan sorunlara çözüm üreten kuruluşlardır. Üniversitelerin ürettikleri teorilerin hayata aktarılması gerçek hayatta meydana gelen olaylara dayanmasına bağlı bulunmaktadır. Ülkemizde üniversite-sanayi işbirliği seviyesinin düşüklüğü de burada rol oynamaktadır. Fakat ifade etti-

ğımız tüm güçlüklerle rağmen bu araştırma projesinin hem üniversite-sanayi işbirliğini gerçekleştirirmedi hem de incelenen konunun açıklığa kavuşması yönünde yararlı olacağına inanıyoruz.

Aşağıda cevap alınabilen 60 şirket ile ilgili anket formları çeşitli yönlerden değerlendirilmiştir.

A - Şirketlerle İlgili Genel Bilgiler

Ankete katılan şirketlerin % 66.6'sı (60 şirketten 40'ı) anonim, % 30'u (60 firmadan 18'i) limited şirket geriye kalan 2 tanesinden 1'i dernek ve vakıflara ait iktisadi işletme, diğeri de iş ortaklığıdır.

Şirketlerin %3.3'ü (2 şirket) 1940 yılından, % 40.5'i (24 şirket) 1960 yılından, % 63.1'i (60 şirketten 36'sı) 1980 yılından, sonra kurulmuştur. Şirketlerin % 25.0'ı (15 şirket) büyük ölçekli, % 35'i (21 şirket) orta ölçekli, % 26.6'sı (16 şirket) küçük ölçekli, % 13.3'ü (8 şirket) cüce şirket özelliği taşımaktadır* .

Şirketlerin ana işgal konuları gözönüne alınarak 14 ayrı konu seçilmiştir. Ankete cevap vermek suretiyle bu çalışmada yapılan değerlendirmelere kaynak teşkil eden 60 şirketin ana faaliyet konuları itibariyle dağılımı şöyledir. % 26.6'sı (16 şirket) gıda, içki ve tütün sanayi, % 23.3'ü (14 şirket) metal eşya ve makina sanayi, % 16.6'sı (10 şirket) inşaat müteahhitliği, % 13.3'ü (8 şirket) dokuma, deri ve giyim sanayi, % 6.6'sı (4 şirket) diğer imalat sanayi, % 5'i (3 şirket) taşıt araçları sanayi, % 5'i (3 şirket) kağıt ve basım sanayi, % 5'i (3 şirket) diğer hizmet faaliyetleri % 6.6'sı (4 şirket) otel, lokanta ve turizm hizmetleri, % 5'i (3 şirket) ulaştırma hizmetleri, % 1.6'sı (1 şirket) toptan ve perakende ticaret, % 5'i (3 şirket) taş ve toprağa dayalı sanayi, % 5'i (3 şirket) madencilik ve taşocak-çılığı olarak çalışmaktadırlar.

Yukarıdaki değerlendirmelerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, ana faaliyet kolları itibariyle hemen hemen bütün kesimlere hitap edilmiştir. Bu sonuç ge-

* Ankette 0-10 milyon sermayesi olanlar Cüce, 10-100 milyon TL sermayesi olanlar küçük, 100milyon -1 milyar sermayesi olanlar orta, 1 milyar ve daha yüksek sermayesi olanlar büyük işletme kabul edilmiştir.

rek ciolar ve gerekse yatırım açısından önemli sektörlere hitap edildiğini göstermektedir.

Şirketlerin % 100'ünün(60 şirket) tamamı tam mükellefiyete tabi işletmelerdir ve hepsinin faaliyet alanı İzmir ili sınırları içerisinde yer almak-tadır.

Şirketlerin % 10 (6 şirket) ise 1960-1970 yılları arasında,% 16.9 (10 şirket) 1970-1980 arası, % 54.2'si (32 şirket) 1980-1990 arası, %20.3 (12 şirket) 1990 sonrası, yatırım faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu yatırımlardan % 62.7 (37 şirket) komple yeni yatırım, % 33.8'i (20 şirket) ilave yatırım, % 25.4'ü (şirket) yenileme yatırımı, % 5'i (3 şirket) darboğaz giderme yatırımı yapmışlardır. Bu yatırımlar birçok şirket tarafından hem yeni yatırım hem de yenileme yatırımı olarak birlikte yapılmıştır.

İhracat ve teşvik belgeleri konusunda şirketlerin % 48.3'ü bilgi vermezken % 18.6'sı ihracatı teşvik belgesi, %15.2'si yatırımı teşvik belgesi, % 16.9'u ise her ikisini birlikte kullanmıştır.

Şirketlerin komple yeni bir yatırıma girişmesinin başlıca nedeni olarak sorulan soruya 31 şirket cevap vermiştir. Bu şirketlerin % 35'i bu alandaki üretimin henüz yeni olması ve piyasaya önce girip pazardan büyükçe bir payı değer firmalardan önce elde etmeyi, % 5'i (bu alanda yeralan yatırım teşviklerinin yönlendirici etkisini, % 5'i yatırım konusu ürünün ihracatı ile ilgili teşvik mevzuatının yönlendirici etkisini % 6.6'sı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda belirli alanlara tanınan istisnaların yönlendirici etkisini belirtmişlerdir.

Şirketlerin yatırım kararlarını almada teşvik edici özellikleri sorulduğunda ise % 31.6'si gümrük muafiyeti, % 28.3'ü yatırım indirimi, % 23.3'ü orta ve uzun vadeli iç ve dış krediler, % 16.6'sı ise Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yer alan çeşitli istisnaları öncelikle göstermiştir.

B - İstisna Türlerinin Sermaye Birikimi ve Şirketleşme Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

1 - İstisna Türlerinden Faydalanma Oranı

İstisna türlerinden faydalanma oranını bulmak için hazırladığımız anket sorularına şirketlerin büyük çoğunluğu cevap vermekten kaçınmıştır. Cevap aldıklarımız içinden mükelleflerin en çok sanayi ürünü ihraç istisnasından faydalandıkları anlaşılmaktadır. Bu istisnayı yatırım indirimi istisnası takip etmekte, daha sonra da geçmiş yıl zararlarının kurum kazancından indirilmesi istisnası ve diğerleri gelmektedir. Sanayi ürünü ihraç istisnasının başı çekmesi ve onu yatırım indirimi istisnasının çok az bir farkla takip etmesi dikkat çekicidir. Böylece yatırımlardan çok ihracata dayalı sanayiinin gelişme gösterdiğini de ifade edebiliriz. Aynı zamanda 2 istisnanın çok az farkla birlikte ilk iki sırada yer alması da yatırım ve ihracatın paralel bir şekilde yürüdüğünü de göstermesi bakımından sevindiricidir.

Bu nedenle her iki istisna için teşvik edici bir takım kolaylıkların artırılması, bu istisnalar üzerindeki aksaklıkların giderilerek sermaye birikimi ve şirketleşme bakımından çok faydalı sonuçların alınması sağlanabilecektir. Şirketlerin istisna türlerinden yararlanma oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu tabloya göre istisna türlerinden yararlanmayanların oranı % 24, cevap vermeyenlerin % 55.1 gibi çok yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. Bu oranının bu kadar yüksek olmasının sebebinin istisnaların henüz İzmir ili içindeki şirketlerce fazla önemsenmemiş olduğunu söyleyebiliriz. Bu istisnaların şirketler için çok fazla teşvik edici bir yönü olmadığı anket sorularının birçoğunun şirketler tarafından yeni duyulmuş olması da dikkate değer bir durum arz etmektedir.

İstisna Türleri	Yararlanan Şirket-ler (%)	Cevap Vermeyen-ler (%)
Sanayi ürünü ihraç istisnası	33.3	63.3
Yatırım indirimi istisnası	30.0	35.0
Geçmiş yıl zararları istisnası	20.0	36.06
Meyve, Sebze,Çiçek, Su ürünleri istis.	8.3	55.0
Turizm kazançları istisnası	6.6	58.3
Okul kreş ve sağlık tesisi istisnası	3.3	66.6
Dış navlun istisnası	1.6	60.0
Finansman Fonu	1.6	60.0
Hiçbirinden faydalanmayan	24.0	---

2 - İstisnaların Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi

Yatırım kararlarının alınmasında istisnaların yararlı olup olmadığı tartışmasına da ışık tutacak olan bu çalışmada, istisnaların yatırım kararları üzerinde etkisinin olduğunu söyleyenlerin oranı % 42'dir,% 7.1'i etkisinin olmadığını, % 55.6'sı da anketi cevapsız bırakmıştır. İstisna türlerinin yatırım kararları üzerindeki etkisi en çok % 43.3 ile yatırım indirimi istisnasında olduğu, bu istisnayı % 30.0 ile sanayi ürünleri ihraç istisnası ve % 26.6 ile de geçmiş yıl zararlarının kurum kazancından indirilmesi istisnası takip etmektedir.

Yatırım indirimi istisnasının bir nevi amacını gerçekleştirci yönde olduğunu ifade ederken, diğer yandan dış navlun hasılatı, okul, kreş, spor tesisleriyle, yurt ve sağlık tesislerinden kazanç istisnası ile yurt dışından yapılan onarma işleri ile teknik hizmetlerden sağlanan kazançların Türkiye'ye getirildiğinin belgelendirilmesi koşulu ile ilgili istisnanın İzmir ilindeki yatırım kararları üzerindeki etkisinin olmadığı görülmüştür.

3 - İstisnaların Kurumlaşmayı Teşvik Edici Yönü

Şirketlerin % 55.6'sı istisnaların kurumlaşması üzerindeki etkisi konusunda bilgi vermezken % 14.3'ü kurumlaşmayı teşvik ettiğini bildirmiştir. Kurumlaşma yerinde yine yatırım indirimi başı çekerken, onu yine sermaye ürünü ihraç istisnası

takip etmektedir. %7.5'i kurumlaşmayı gerçekleştiremediğini belirtirken en başta yine okul kreş, spor tesisleri ile yurt ve sağlık tesislerinden kazanç istisnası ile yaş meyve, sebze, kesme çiçek, süs bitkileri ile bunların tohum ve fideleri ve su ürünleri ihraç istisnasının kurumlaşma üzerindeki etkisi olmadığını ifade etmektedirler. Böylece İzmir ilindeki şirketlerin istisna hükümlerinin şirketleşmeyi teşvik edici yönü olduğunu kabul ettikleri görülmektedir.

4 - İstisnaların İhracat Kararları Üzerindeki Etkisi

Şirketlerin yine % 55.6'sı bu soruyu da cevaplamazken, istisnaların ihracat kararları üzerindeki etkisi özellikle % 17.2 ile sanayi ürünleri ihraç istisnası ile gerçekleştirilmektedir. Bu istisnayı yaş meyve, sebze, kesme çiçek, süs bitkileri ile bunların tohum ve fideleri ve su ürünleri ihraç istisnası ile dar mükellefiyete tabi kurumların döviz kazandırıcı işlemleriyle ilgili istisna takip etmektedir. Böylece bu istisnaların da, istenildiği şekilde amaçlarını gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

5 - İstisnaların Amaçlarını Gerçekleştirici Yönde Olup Olmadığı

Şirketlerin % 55.6'sı bu soruyu da cevapsız bırakmıştır. % 11.6'sı istisnaların amaçlarını gerçekleştirici yönde olmadığını belirtmiştir. Ancak yatırım indirimi istisnasının % 40, sanayi ürünleri ihraç istisnasının % 16.6 ve geçmiş yıl zararlarının kurum kazancından indirilmesi istisnasının % 30 gibi bir oranla amaçlarını gerçekleştirici yönde olduğunu belirtmişlerdir.

6 - İstisnalarının Amaçlarını Gerçekleştirmesini Engelleyen Sebepler

İstisnaların uygulanmasında amaçların gerçekleştirilmesi yönünde engel teşkil eden uygulamaların başında bürokrasi gelmektedir. Ankete cevap verenlerin % 18.6'sını (12 firma) bürokratik formalitelerden şikayet etmektedirler. % 66.6'sı anketin bu bölümüne cevap vermemiş, % 8.3'ü de bürokrasinin engel teşkil etmediğini belirtmiştir.

Genelde bürokratik formalitelerin her ne kadar kaldırıldığı ifade edilmekte ise de, anket sonucunda ortaya çıkan durum bunun doğru olmadığını göstermektedir. Ankete katılan şirketler genelde bürokrasi yönünden, istisnalardan faydalanmak

için bekleme süresini uzun ve istenen belgelerin çok olduğunu,ve ilgili merci sayısının fazlalığından yakınmaktadırlar.

Bir diğer engel de % 20'si gibi özellikle teşvik kanununda yapılan devamlı değişiklikleri göstermiştir. % 5'i ise teşvik kanununun açık hükümler taşımadığını belirtmişlerdir.

Sözü edilen şikayetlerden biri olan Teşvik Kanunu'nda sık sık yapılan değişikliklerin özellikle Bakanlar Kurulu'na ve Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na bu konularda verilen yetkilerin sebep olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca yapılan bu değişikliklerin geriye doğru da yürütülmesi sebebiyle şirketlerin güç durumda kalmalarına da yol açılmaktadır.

7 - İstisnaların Sermaye Hareketlerini ve Şirketleşmeyi Teşvik Etmesinin Sağlanması İçin Getirilecek Öneriler

- * İstisnalar üzerindeki bürokratik engellerin kaldırılması,
- * İstisnalar ile ilgili kanun hükümlerinin sık sık değiştirilmemesi,
- * İstisnaların genelde küçük sanayiciyi koruyacak tedbirleri de içermesi,
- * Verilen teşvik kredilerinin denetiminin yapılmasının sağlanması,
- * İstisna hükümleri yanında devletin daha fazla teşvik edici tedbirler alması,
- * Devletin daha fazla ucuz ve uzun vadeli banka kredileri şeklinde teşvikler vermesi,
- * İstisnalarda yer alan yatırımlar ile ilgili getirilen oran kısıtlamasının kaldırılması,
- * Matrah oranlarının arttırılması,
- * Oranların bölgelere göre yeniden ele alınarak düzenlemeye gidilmesi,

SONUÇ

Projemizde "Kurumlar Vergisinde Yeralan İstisna ve Muafiyet Hükümlerinin Sermaye Hareketleri ve Şirketleşmeyi Teşvik Edici Yönü(İzmir İli İçin Uygulamalı Bir Çalışma) araştırılmıştır. Uyguladığımız ankete aldığımız cevaplar, araştırmanın esasını teşkil etmiştir. Ayrıca, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda teorik bilgilere de yer

verilerek konunun daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Ankette yer alan sorular teker teker incelenerek, değerlendirilmiş, sonuçta belirtilmiş ve kurumlar vergisi içinde yer alan istisna ve muafiyet hükümlerinin sermaye hareketleri ve şirketleşmeyi teşvik etmesi için yapılması gereken hususlar, öneriler halinde sunulmuştur.

Devletin vergi mükellefiyetinin türünü, içeriğini, şeklini, istisna ve muafiyet hükümlerini ve miktarını belirlemesi, bu konulara ilişkin kurallar koyması devletin yetkisi altındadır. Gerek yeniden konulan gerekse oranı artırılan bir vergiyi ödeyen mükellef aslında sınırlı olan nakdi ödeme araçlarında bir azalma ile karşı karşıya kalmaktadır. Vergi mevzuatındaki istisna ve muafiyet hükümleri devlet gelirlerini kısa vadede azaltıcı yönde etkili olmaktadır. Ancak devlet gelirlerini arttırmak için, istisna ve muafiyetlerin bir kısmından vazgeçilmesi halinde devletin pek fazla kazancı olmayacak, belki de masrafı getireceğinden daha fazla olacaktır. Ayrıca, istisna ve muafiyetlerden vazgeçilmesi halinde bazı iktisadi ve sosyal sıkıntıların ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Kurumlar vergisindeki istisna ve muafiyetlerin kaldırılması veya en az düzeye indirilmesi mükellefleri etkileyeceği gibi mali dengelerini de bozacaktır. Mükellef azalan ödeme gücünü telafi etmek ve gelirini arttırmak amacıyla faaliyetini geliştirmeye gayret edecektir. Eğer mükellef üretim-tüketim dengesini kuramazsa geliri artık eski seviyesinde kalmayacağı için tüketimini azaltmak zorunda kalacaktır.

Devlet mükelleflerin üretimlerini arttırmalarını ve daha fazla kazanmalarına yardım etmelidir. Bu durum ise, istisna ve muafiyetlerin daha teşvik edici hale getirilmesi ile mümkün olabilecektir. İstisna ve muafiyetler şirketlerin sermaye birikiminin ve yatırımlarının artırılmasının temelini teşkil etmektedir. Bu nedenle anket çalışmamızda yer verdiğimiz ve uygulama sonuçlarını yorumladığımız kurumlar vergisinde yer alan istisna ve muafiyet hükümlerinin özel sektörün itici gücü olarak görülerek sermaye birikimini ve şirketleşmeyi İzmir ilinde gerçekleştirmeye çalıştığını söyleyebiliriz.

EK :

**KURUMLAR VERGİSİNDE YER ALAN İSTİSNA VE MUAFİYET
HÜKÜMLERİNİN SERMAYE HAREKETLERİNİ VE
ŞİRKETLEŞMEYİ TEŞVİK EDİCİ YÖNÜ
(İZMİR İLİ İÇİN UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA)
ANKETİ**

TAKDİM

Sayın

Yukarıda konusu belirtilen Araştırma Projesi Dokuz Eylül Üniversitesi Araştırma Fon Yönetim Kurulunun 15.8.1990 tarih ve 4 sayılı toplantısında alınan karar ile kabul edilmiş resmi bir çalışma niteliğindedir

Projenin amacı kurumlar vergisinde yer alan istisna ve muafiyet hükümlerinin özellikle 1990 sonrası dönemde sermaye hareketlerini ve kurumlaşmayı ne yönde ve ne ölçüde teşvik ettiğinin araştırılmasıdır. Çalışmamızda uygulama alanı olarak İzmir ili seçilmiştir. Araştırmada İzmir il sınırları içinde yer alan seçilmiş bazı firmalar üzerinde anket çalışması da yapılacak ve getirilen istisna ve muafiyetlerin amaçlarına uygun olarak uygulanıp uygulanmadığı tesbit edilmeye çalışılacaktır.

Ekte sunulan anket formu bu amaçla hazırlanmış ve ankette yer alan sorular yukarıda belirtilen konu ve amaca uygun olarak düzenlenmiştir. Anket belirli firma veya şahıslarla ilgili bilgi elde etmeyi değil, araştırma projesi kapsamındaki konuyu ilgilendiren sorulara verilen cevapları toplayıp değerlendirmeyi esas aldığından anket formunun tatbik edildiği firma ile anketi cevaplayan kişi veya kişilerin ismi anket formunda kesinlikle belirtilmeyecektir.

Anket çalışmamıza göstereceğiniz yakın ilgi ve destek , projenin amacına ulaşmasına hizmet edecektir. Göstereceğiniz yakın ilgi ve destek için şimdiden teşekkür eder, işlerinizde başarılar dilerim.

Prof.Dr.Fevzi DEVRİM
Proje Yöneticisi

ANKET FORMU

1. Firmanın Hukuki şekli
 - Anonim Şirket ()
 - Limited Şirket ()
 - Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket ()
 - Kooperatif ()
 - Dernek ve Vakıflara Ait İktisadi İşletme ()
 - İş Ortaklığı ()
2. Firmanın Kuruluş Tarihi:
3. Firmanın Kayıtlı Sermayesi:
4. Firmanın Asıl İştigal Konusu :
5. Firmanın Mükellefiyet Türü :
 - Tam Mükellef ()
 - Dar Mükellef ()
6. Firmanın Merkezinin Bulunduğu İl veya İlçe :
(Ticaret Sicil Gazetesindeki Şirket Sözleşmesine Göre)
7. Yatırım Yapıldığı İl veya İlçe :
8. Firmanın Faaliyet Alanı :
 - Tarım ()
 - Sanayi ()
 - Hizmetler ()
9. Yatırım Yapılan Yıllar aşağıdaki devrelerin hangisine girmektedir?
 - 1968-1972 ()
 - 1973-1977 ()
 - 1978-1979 ()
 - 1980-1983 ()
 - 1984-1988 ()
 - 1989-1991 ()
- 10 . Yapılan yatırımlar ne tip yatırımlardır?
(Başlangıç tarihi ile birlikte)
 - Komple yeni bir yatırım ()
 - Mevcut tesislere ilave bir yatırım ()
 - Yenileme (Modernizasyon) yatırımı ()
 - Darboğaz giderme yatırımı ()

11. Yatırımınız için Devlet Planlama Teşkilatından yatırım teşvik belgesi veya ihracatı teşvik belgesi aldınız mı?

- Yatırım Teşvik Belgesi Aldım () Almadım ()
 - İhracatı Teşvik Belgesi Aldım () Almadım ()

12. Komple yeni bir yatırıma girişmenizin başlıca nedeni nedir?

- () Bu alanda yer alan yatırım teşviklerinin yönlendirici etkisi
 () Yatırım konusu ürünün ihracatı ile ilgili teşvik mevzuatının yönlendirici etkisi
 () Bu alandaki üretimin bir payı diğer firmalardan önce elde etmek pazardan büyükce bir payı diğer firmalardan önce elde etmek.
 () Kurumlar vergisi kanununda belirli alanlara tanınan muafiyet ve istisnaların yönlendirici etkisi

13. Yatırım kararlarınızda aşağıdakilerden hangisi teşvik edici bir rol oynamıştır? (Birden fazla seçeneği derecelendirerek işaretleyebilirsiniz).

- () Yerli kullanılacak makine ve teçhizatlar için devletin fatura bedelleri üzerinden ödediği % 25 Teşvik Primi
 () Kaynak Kullanımı Destekleme Primi
 () Vergi, resim, harç istisnası
 () Gümrük Muafiyeti
 () Bina İnşaat Harcı
 () Ulaştırma alt yapıları resmi muafiyeti
 () KDV Ertelemesi
 () Yatırım indirimi
 () Yatırım finansman fonundan faydalanma
 () Finansal Kiralama
 () Orta ve uzun vadeli iç ve dış krediler
 () Kur garantili kredi kullanımı
 () Kullanılmış makine ve teçhizat ithalatı izni
 () Gümrük muafiyetli ithalat için döviz kullanımı
 () İhracatta vergi iadesi
 () İhracatta konut fonu muafiyeti
 () İhracat karşılığı dövizlerden mahsup
 () Kurumlar Vergisi Kanununda yer alan çeşitli istisnalar

14. Yukarıda sayılan teşvik unsurlarından hangilerinden yatırımlarınızda faydalanılmıştır. Alt alta yazınız.

- a)
 b)
 c)
 d)
 e)
 f)

15. Sizce aşağıdakilerden hangileri yatırım kararlarının verilmesinde etkili olmaktadır? Öncelik sıralaması yapınız.

- ☐ Toplam yatırım tutarı
- ☐ Yatırım Yeri
- ☐ Hammadde tedarik şartları
- ☐ Yatırım teşvik mevzuatı
- ☐ Girişimcilik ruhu
- ☐ Pazar koşulları
- ☐ Maliyet koşulları
- ☐ Pazarlama koşulları
- ☐ Reklam imkanları
- ☐ Üretilcek mamulün sahip olduğu satış avantajları
- ☐ Dış pazar imkanları
- ☐ İhracatı teşvik mevzuatı
- ☐ Daha az işgücü gerektiren üretim yöntemlerinin kullanıldığı yatırım-lar.

A - DAR MÜKELLEF İYETE TABİ KURUMLARIN DÖVİZ KAZANDIRICI İŞLEMLERİ İLE İLGİLİ İSTİSNA

16. Bu istisnadan halen yararlanmaktasınız

Evet () Hayır ()

17. Bu istisna dar mükellefiyete tabi kurumların yatırım kararları üzerinde etkili olmaktadır?

Evet () Hayır ()

18. Bu istisna dar mükelleflerin ihracat kararları üzerinde etkili olmaktadır?

Evet () Hayır ()

19. Yabancı Sermaye girişi üzerinde etkili olmaktadır?

Evet () Hayır ()

20. Bu istisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amaçlarını gerçekleştirici yöndemidir?

Evet () Hayır ()

21. Sizce bu istisna uygulamasının aksayan yönü varmıdır? Varsa nelerdir. Bu istisna ile ilgili dilek ve temennileriniz nelerdir?

B - YURT DIŞINDA YAPILAN ONARMA İŞLERİYLE TEKNİK HİZ-METLERDEN SAĞLANAN KAZANÇLARIN TÜRKİYE' YE GETİRİLDİĞİNİN BELGELENDİRİLMESİ KOŞULU İLE İLGİLİ İSTİSNA.

22. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?

Evet () Hayır ()

23. Bu istisna ilgili faaliyet alanlarındaki yatırım kararları üzerinde etkilimidir?

Evet () Hayır ()

24. Bu istisna kurumlaşmayı teşvik edici midir?

Evet () Hayır ()

25. İstisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amacını gerçekleştirici yönde midir?

Evet () Hayır ()

26. Sizce bu istisna ile ilgili uygulamalarda aksayan yönler var mıdır?
Varsa nelerdir, istisna ile ilgili dilek ve temennileriniz nelerdir?

.....
.....
.....

C - SANAYİ ÜRÜNÜ İHRAÇ İSTİSNASI

27. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?
Evet () Hayır ()
28. Sözkonusu istisna sanayi ürünü ihraç eden kurumların yatırım karları üzerinde etkili olmaktadır?
Evet () Hayır ()
29. İstisna, yatırımları teşvik etmekten çok kurumlaşmayı mı teşvik edicidir?
Evet () Hayır ()
30. İstisna ile ilgili matrah ve oranlarda yapılan değişiklikler ihracatı olumsuz etkilemekte midir?
Evet () Hayır ()
31. İstisnanın yatırım kararlarından çok ihracatı teşvik edici yönü var mıdır?
Evet () Hayır ()
32. İstisna ile ilgili oranın azaltılması sanayi ürünlerimizin dış piyasalardaki rekabet fırsatını olumsuz yönde etkilemekte midir?
Evet () Hayır ()
33. İstisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amaçlarını gerçekleştirici yönde midir?
Evet () Hayır ()
34. Bu istisnanın oranı sizce % kaç olmalıdır.
.....
35. bu istisnanın matrahının 250.000 ABD \$'da kalması uygun mudur?
() 'a azaltılmalıdır. () Yeterlidir () 'a kadar artırılmalıdır.

D- YAŞ MEYVE, SEBZE, KESME ÇİÇEK, SÜS BİTKİLERİ İLE BUNLARIN TOHUM VE FİDELERİ VE SU ÜRÜNLERİ İHRAÇ İSTİSNASI

36. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?
Evet () Hayır ()
37. Sözkonusu istisna ilgili faaliyet alanlarındaki yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemiş midir?
Evet () Hayır ()
38. Yatırım kararlarından çok ihracat kararları üzerinde mi etkilidir?
Evet () Hayır ()
- 39- Bu istisna daha çok kurumlaşmayı teşvik edici yöndedir?
Evet () Hayır ()
- 40 - İstisna ilgili ürünlerin ihracatında dış pazar rekabet koşullarını olumlu yönde etkilemekte midir?
Evet () Hayır ()
41. İstisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amacını gerçekleştirici yönde midir?
Evet () Hayır ()

42. Sizce bu istisna ile ilgili uygulamada aksayan yönler nelerdir?
Bu istisna ile ilgili dilek ve temennileriniz nedir?

.....
.....
.....

E - DIŞ NAVLUN HASILATI İSTİSNASI

43. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?
Evet () Hayır ()
44. Söz konusu istisna ilgili faaliyet alanlarındaki yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemiş midir?
Evet () Hayır ()
- 45- Bu istisna daha çok kurumlaşmayı teşvik edici yöndedir?
Evet () Hayır ()
46. İstisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amacını gerçekleştirci yönde midir?
Evet () Hayır ()
47. Sizce istisna ile ilgili uygulamada aksayan yönler nelerdir?
Bu istisna ile ilgili dilek ve temennileriniz nedir?

.....
.....
.....

F - YATIRIM İNDİRİMİ İSTİSNASI

48. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?
Evet () Hayır ()
49. Söz konusu istisna ilgili faaliyet alanlarındaki yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemiş midir?
Evet () Hayır ()
- 50- Bu istisna kurumlaşmayı teşvik edici yöndedir?
Evet () Hayır ()
51. İlgili istisna devletin vergi kaybını artırmaktadı mı?
Evet () Hayır ()
52. İstisnada oranlar yeniden düzenlenmelidir? Düzenlenmeli ise sizin görüşleriniz nelerdir?

.....
.....
.....

53. İlgili istisnada yer alan yatırım tutarı artırılmalı mı yoksa azaltılmalı mıdır? Görüşleriniz nelerdir?

() Azaltılmalıdır
() Arttırılmalıdır

.....
.....
.....

E - TURİZM KAZANÇLARIYLA İLGİLİ İSTİSNA

54. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?
Evet () Hayır ()

55. Sözkonusu istisna ilgili faaliyet alanlarındaki yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemişmidir?

Evet () Hayır ()

56 - Bu istisna daha çok kurumlaşmayı teşvik edici yöndemidir?

Evet () Hayır ()

57. İstisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amacını gerçekleştirci yönde midir?

Evet () Hayır ()

58. Sizce istisna ile ilgili uygulamada aksayan yönler nelerdir?

Bu istisna ile ilgili dilek ve görüşlerinizi belirtiniz?

.....

.....

.....

59. Sizce bu istisna turizm yatırımlarını canlandırıcı bir etki yapmış mıdır?

Evet () Hayır ()

60. İlgili istisna turizm yatırımlarını canlandırmada tek başına yeterlimidir?

Evet () Hayır ()

H - OKUL, KREŞ, SPOR TESİSLERİYLE YURT VE SAĞLIK TESİSLERİNDEN KAZANÇ İSTİSNASI

61. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?

Evet () Hayır ()

62. Sözkonusu istisna ilgili faaliyet alanlarındaki yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemişmidir?

Evet () Hayır ()

63- İstisna daha çok kurumlaşmayı teşvik edici yöndemidir?

Evet () Hayır ()

64. İstisna eğitim yatırımlarını caydırmış mıdır?

Evet () Hayır ()

65. İstisna spor altyapı ve tesis yatırımlarını arttırmış mıdır?

Evet () Hayır ()

66. Sizce bu istisna sağlık yatırımlarını arttırmış mıdır?

Evet () Hayır ()

67. İstisna bu tür yatırımları uyarmada tek başına yeterlimidir?

Evet () Hayır ()

68. Bu istisna ile ilgili uygulamalar istisnanın amacını gerçekleştirci yöndemidir?

Evet () Hayır ()

69. Sizce bu istisna ile ilgili uygulamada aksayan yönler nelerdir?

İstisna ile ilgili dilek ve temennileriniz nedir?

.....

.....

.....

I. GEÇMİŞ YIL ZARARLARININ KURUM KAZANCINDAN İNDİRİLMESİ

70. Bu istisnadan yararlanılmamaktadır?

Evet () Hayır ()

71. Bu istisna yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemekte midir?

Evet () Hayır ()

72. Sözkonusu istisna daha çok kurumlaşmayı teşvik edici yönde midir?

Evet () Hayır ()

73. İstisna yatırımların artışını olumlu yönde etkilemekte midir?
Evet () Hayır ()

J - FİNANSMAN FONU İSTİSNASI

74. Bu istisnadan yararlanılmış mıdır?

Evet () Hayır ()

75. Bu istisna yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemekte midir?

Evet () Hayır ()

76. Sözkonusu istisna daha çok kurumlaşmayı teşvik edici yönde midir?

Evet () Hayır ()

77. İlgili istisna yatırımların artışını olumlu yönde etkilemekte midir?

Evet () Hayır ()

78. Sizce istisna ile ilgili uygulamada aksayan yönler nelerdir?

Bu istisna ile ilgili dilek ve temennileriniz nelerdir?

Evet () Hayır ()

.....

.....

.....

79. Yatırım kararlarınızda istisnaların uygulanması ile ilgili bürokratik formaliteler sizi olumsuz olarak etkilemekte midir?

Sözkonusu bürokratik engeller nelerdir? Lütfen belirtiniz.

.....

.....

.....

80. Kurumlar vergisindeki istisnaların bölgeler arası dengesizlikleri gidermede etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

.....

.....

.....

81. İstisnalarla ilgili olarak yatırım kararı almada aşağıdakilerden hangisi daha önemlidir? (Öncelik sıralaması yaparak önemli gördüklerinizin yanına X işareti koyunuz).

- Ucuz ve uzun vadeli banka kredileri

- Vergi istisnaları

- Çeşitli muafiyetler

- Finansal kiralama imkanları

- Kuruluş yeri seçimi

82. Bir Kurumlar Vergisi mükellefi olarak sizi yatırım yapmaya yöneltecek vergi istisna ve muafiyetleri neler olabilir? (Türk teşvik mevzuatında yer almayan teş-vik tedbirlerini de sayabilirsiniz).

.....

.....

.....